

Konvencija o dalekosežnom prekograničnom zagađenju zraka (LRTAP)

(Sl. list SFRJ–MU 01/90 i RBiH 13/94)

CLRTAP je nastala kao odgovor na potvrđene pretpostavke da zagađivači zraka mogu putovati na velike udaljenosti prije taloženja, a to ima štetne uticaje na okoliš. Konvencija je dopunjena sa osam protokola od kojih BiH nije ratifikovala niti jedan protokola LRTAP.

1. Protokol o dugoročnom finansiranju programa saradnje za praćenje i procjenu dalekosežnog prekograničnog prenosa onečišćujućih materija u zrak u Evropi (EMEP). Usvojen u Ženevi 1984., a stupio na snagu 28.01.1988.

2. Protokol o redukciji emisije sumpora i njegovog prekograničnog strujanja za 30%. Usvojen u Helsinkiju 1985., stupio na snagu 02.09.1987.

3. Protokol o nadzoru emisija azotovih oksida ili njihovih prekograničnih strujanja. Usvojen u Sofiji 1988., a stupio na snagu 14.02.1991.

4. Protokol o nadzoru emisija isparljivih organskih spojeva ili njihovih prekograničnih strujanja. Usvojen u Ženevi 1991., a stupio na snagu 29. 09.1997.

5. Protokol o daljnjem smanjenju emisija sumpora. Usvojen u Oslu 1994., a stupio na snagu 05.08. 1988.

6. Protokol o teškim metalima. Usvojen u Arhusu 1988., stupio na snagu 29.12.2003.

7. Protokol o postojećim organskim zagađivačima (POPs). Usvojen u Arhusu 1988., a stupio na snagu 23.10.2003.

8. Protokol o suzbijanju zakiseljavanja, eutrofikacije i prizemnog ozona. Usvojen u Geteborgu 1999., a stupio na snagu 17.05. 2005.

Organizacijsku strukturu koja osigurava provođenje Konvencije čine: Izvršno tijelo i Radna tijela Konvencije: komitet za praćenje provedbe Konvencije, radna grupa za uticaje na okoliš, upravni odbor EMEP programa (The European Monitoring and Evaluation Programme), radna grupa za strategije i izvještaje.

Izvršno tijelo Konvencije uspostavilo je 1997 godine Komitet za praćenje provedbe Konvencije. Uloga je Komiteta da nadgleda ispunjavanje zahtjeva strana u skladu Konvencijom. Rad Komiteta uključuje praćenje ispoštovanja obaveza strana vezano uz izvještavanje, neusklađenost strana s bilo kojom obavezom vezanom uz Protokole, te stalno preispitivanje posebnih zahtjeva iz Protokola na zahtjev Izvršnog tijela. Rano u razgovorima o Konvenciji shvatilo se da je dobro razumijevanje štetnih uticaja zagađivanja zraka preduslov za postizanje sporazuma o efikasnoj kontroli zagađivanja. Stoga je 1980. godine osnovana **radna grupa za uticaje na okoliš** u cilju postizanja međunarodne saradnje u istraživanju i monitoringu uticaja zagađivača. Međunarodni programi saradnje ostvaruju se u područjima praćenja uticaja na: šume, materijale (kulturne spomenike i nasljeđe), vode, vegetaciju, zdravlje, kartiranje Europe s obzirom na sve programe i integralni monitoring.

U sklopu međunarodnih programa, za potrebe Konvencije, pripremaju se relevantne informacije o posljedicama zagađenja u različitim komponentama okoliša, a na osnovu kompleksnog programa mjerenja i rezultata modeliranja za područje cijele Evrope (EMEP) Radna grupa, na osnovu rezultata mjerenja i modeliranja koje se provode EMEP programom utvrđuje tzv. 'kritično opterećenje' u tačkama mreže 50x50 km Evrope, na osnovu kojeg se priprema prijedlog za smanjenje emisija u pojedinim područjima. Smanjenje emisija nije proporcionalno za sve države i zavisi o mogućnosti područja da podnese određeni stepen

opterećenja. Rezultati međunarodnih programa i zaključci, te plan rada podnose se Izvršnom tijelu Konvencije koja ih razmatra, te na osnovu njih predlaže donošenje odluka o potrebi ograničavanja emisije štetnih spojeva i priprema protokole o ograničavanju emisije.

Zbog dokazanog velikog negativnog uticaja zagađenja zraka na zdravlje ljudi od izuzetnog ekološkog i javnozdravstvenog značaja je: uspostavljanje mreže monitoring stanica, kontinuirano provođenje monitoringa kvaliteta zraka, informisanje javnosti o koncentracijama zagađivača u zraku, upozoravanje javnosti na svako povećanje koncentracije pojedinih najznačajnijih zagađivača iznad graničnih vrijednosti, informisanje javnosti o uticajima zagađenja na zdravlje ljudi, posebno ugrožene pulmološke i kardiološke bolesnike i djece. Jedna od olakšica za BiH je ta što CLRTAP postavlja širok okvir za kooperativno djelovanje na smanjenje uticaja zagađenja zraka i postavlja postupak za pregovore, kao i donošenje konkretnih mjera za kontrolu emisije zagađujućih materija u zraku kroz pravno obavezujuće protokole. U tom smislu BiH treba za početak da ratifikuje one protokole koje su to provele države iz regije, kako bismo kroz regionalnu saradnju, razmjenu informacija i izvještavanje pratili korak u poboljšanju kvaliteta zraka, optimizaciji graničnih vrijednosti emisija i provedbi mjera zaštite zraka. Više o LRTAP konvenciji kao i pripadajućim protokolima dostupno je na: <http://www.unece.org/env/lrtap/30anniversary.html>